

географическія известія о Россіи. Сочиненіе Е. Замысловскаго. Съ приложеніемъ матеріалові для историко-географическаго атласа Россіи XVI в. [Текст]. – С.-Петербургъ : Типографія брат. Пантелеевыхъ, 1884. – 563 с. 5. Мицик, Ю. А. Историко-географічний опис України у творі італійського гуманіста XVI ст. Джованні Ботеро [Текст] / Ю. А. Мицик. – Историчні дослідження. Вітчизняна історія [Республіканський міжвідомчий збірник]. – Випуск 8. – К. : Наукова думка, 1982. – С. 29-33. 6. Січинський, В. Чужинці про Україну [Текст] / Володир Січинський. – Львів : Видавництво «Світ», 1991. – 94 с.

МІСЦЕ ГЕОГРАФА В ОРГАНІЗАЦІЇ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

*Воровка В.П., кандидат географічних наук, доцент,
декан природничо-географічного факультету,
Мелітопольський державний педагогічний
університет ім. Б. Хмельницького*

Останні кілька років українську географічну громадськість все більше турбує питання місця і ролі географа і географічної освіти у суспільстві. Особливо це стосується ролі і значення фізико-географічних, еколого-географічних і конструктивно-географічних досліджень. Тенденція показує, що у порівнянні з 60-90-ми роками натепер роль і значення географічних досліджень, а також сфера застосування географічних знань та умінь стали не такими актуальними у суспільстві. Така закономірність спостерігається не тільки в Україні, а й у світі в цілому.

Грунтовні знання фахівця-географа можуть бути застосовані у багатьох сферах діяльності суспільства – у районному плануванні, експертизі різноманітних проектів, обґрунтуваннях видів антропогенної діяльності, у природоохоронній сфері тощо. Науковий потенціал сучасної географії в Україні набагато вищий за потреби суспільства. Вирівнювання географічного потенціалу вчених і потреб суспільства залежить у першу чергу від самих географів – від їх активності, пропозицій на ринку праці з використанням сучасної техніки і технологій, набутих внаслідок технічного і технологічного розвитку людства.

Однією зі сфер реалізації потенціалу вченого-географа є природоохоронна сфера і зокрема дослідження природно-заповідних територій. Відомо, що відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд», функціонування таких категорій природно-заповідного фонду як природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, ботанічні сади, зоологічні парки регламентується певними документами, а саме проектами організації та утримання. При цьому термін дії такого документу обмежується десятима роками і по закінченні цього терміну необхідно створювати новий документ. Важливість і необхідність участі географів у проєктах зі створення таких документів визначається, наприклад, змістом методичних рекомендацій, затверджених наказом по Міністерству охорони навколишнього природного середовища України щодо складу та змісту

проектів організації територій установ природно-заповідного фонду України №530 від 29 грудня 2005 року.

Так, у розділі «Загальні відомості» географ відповідно до своєї кваліфікації цілком здатен виконати такі пункти як «Місцезнаходження, склад земель, межі та загальна площа» і «Організація та використання території в минулому».

У більшій мірі географічним у вказаних вище «Методичних рекомендаціях...» є розділ «Природні умови та ресурси. Заходи для збереження біорізноманіття і ландшафтів», де обов'язковими для виконання виключно географічними пунктами є: геоморфологія, клімат, гідрографія, ґрунти, ландшафтне різноманіття, моніторинг довкілля, дослідження антропогенних чинників впливу на природні комплекси та об'єкти. Крім того, є пункти, які мають виконуватися за безпосередньої участі географа: шляхи мінімізації впливу антропогенних чинників на рослинний і тваринний світ, різноманіття типів природних середовищ, стан та перспективи наукових досліджень, у тому числі дослідження антропогенних чинників впливу на природні комплекси та об'єкти.

Значну частку географічних досліджень містить і розділ «Соціально-економічна характеристика регіону розташування на сучасному етапі та прогноз його розвитку. Заходи щодо збереження природних комплексів та об'єктів історико-культурної спадщини», де географічними є такі пункти як: населення, промисловість, сільське господарство, транспорт і зв'язок, збереження історико-культурної спадщини.

У більшій мірі географічним за змістом є розділ «Заходи щодо розвитку рекреації», де більшість з одинадцяти пунктів тісно пов'язані з географічними дослідженнями туризму та рекреації.

Географічним за суттю і змістом є п'ятий розділ «Планування території», суть якого полягає у просторовому зонуванні території з виділенням функціональних зон і визначення їх площ і чітких меж.

Важливою географічною частиною розробки аналізованих проектів та їх змісту є карти і картосхеми, які мають розроблятися обов'язково з використанням географічних інформаційних систем (ГІС) у форматі ArcView. Зокрема розробляється карта природних ландшафтів з відображенням на ній місць поширення (ареалів) окремих видів флори і фауни, типів природних середовищ, рослинних угруповань.

Участь географів у виконанні такого типу проектів обов'язкова, оскільки фахівець-географ, якщо він навіть слабо знайомий з територією, то набагато швидше орієнтується у значному обсязі географічної інформації і здатен швидко сконцентрувати свої зусилля на пошук необхідних даних. Такий висновок підтверджується особистим досвідом автора при виконанні проектів різних рівнів, виконаних упродовж 2008-2011 років, а саме:

1. Проект організації території Азово-Сиваського національного природного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів.

2. Проект організації території Приазовського національного природного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів.

3. Проект організації та охорони природних комплексів території природного заповідника «Сланецький степ».

4. Проект організації території національного природного парку «Прил'ять-Стохід», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів.

5. Проект організації території національного природного парку «Деснянсько-Старогутський», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів.

6. Проект утримання зоологічного парку місцевого значення «Таврія» (Запорізька область).

7. Проект утримання та реконструкції парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Парк ім. Горького» (м. Мелітополь).

8. Проект утримання та реконструкції парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Парк ім. Пушкіна» (м. Болград).

9. Проект утримання та реконструкції парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Ботанічний сад Херсонського державного університету».

10. Проект утримання та реконструкції парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Дендропарк Херсонського державного аграрного університету».

11. Проект утримання та реконструкції ботанічного саду «Запорізький міський дитячий ботанічний сад».

З метою реалізації наукового потенціалу вченого-географа і підвищення рейтингу географічної науки у сучасному суспільстві слід популяризувати географічні знання і доводити їх цінність і важливість не тільки на рівні учня чи студента, а й на рівні зацікавлених осіб-замовників та управлінців різних рівнів.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЕКОЛОГІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Гавриленко О.П., кандидат географічних наук, доцент,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, Olena-geo@online.ua*

На географічному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка викладання екології для різних спеціальностей має різні галузеві спрямування. На першому курсі студенти спеціальності «Менеджмент міжнародного туризму» вивчають дисципліну «Екологія, БЖД та охорона праці», а для спеціальності «Гідрологія та гідрохімія» дисципліна викладається у більш загальному тлумаченні – «Екологія». На другому курсі студенти всіх географічних спеціальностей, окрім вже названих, вивчають «Екологію з основами екології людини», а картографи – «Основи екології».